

ונהפוך הוא [?] מה נשתנה במלחמה נגד איראן

written by ד"ר אל"מ במיל" חנן שי | 02.03.2026

יש רגעים בהיסטוריה שבהם המציאות מתהפכת באחת. מה שנתפס כהרפתקה מיותרת הופך למהלך מחייב; מה שנראה כבידוד מדיני מתגלה כהובלה; ומי שנחשב כמעכב [?] מוצא עצמו בחזית. זהו רגע ה"ונהפוך הוא".

בימים הראשונים למערכה נגד איראן נשמעו קולות אזהרה רבים. מדינות אירופה, ובראשן הממלכה המאוחדת וצרפת, קראו לבלום את ההסלמה ולחתור להפסקה מיידית. גם במרחב הסוני המתון רווחה הסתייגות מן העיתוי ומהסיכון. אך ככל שהתבהר עומק האיום [?] וככל שהסתבר שמדובר במהלך מכוון לשיתוק תשתיות כוח ולא במחווה סמלית [?] החלה תזוזה שקטה אך משמעותית.

הדינמיקה האזורית נחשפת במלוא מורכבותה: מדינות המפרץ ובראשן ערב הסעודית, שלא מיהרו לתמוך במהלך להסרת האיום האיראני ואף הכריזו על תמיכה באיראן, מוצאות עצמן כעת ניצבות מול אותה מציאות מאיימת. איראן איננה עוד "בעיה ישראלית"; היא מוקד כוח החותר תחת יציבות אזורית רחבה. כאשר איום הופך מוחשי [?] האינטרסים מתיישרים.

גם באירופה מתרחש שינוי. הקריאות לבלום אינן נעלמות, אך במקביל מתגברים צעדים מעשיים לחיזוק נוכחות ולהעברת אמצעי לחימה לאזור. לא מתוך אהדה למלחמה [?] אלא מתוך הבנה שמאזן הכוחות איננו מושג באמצעות הצהרות. ההיסטוריה מלמדת כי סדר בינלאומי נשען על מוכנות להגן עליו.

ייתכן שגם בזירה הרעיונית יתרחש "ונהפוך הוא". הזרם הפרוגרסיבי במערב, הנוטה לראות בכל עימות צבאי כישלון מוסרי מלכתחילה, יידרש להתמודד עם שאלה קשה: האם הימנעות מעימות מול משטר המאיים בגלוי על יציבות אזורית ועל קיומן של מדינות איננה עצמה בחירה מוסרית [?] אך שגויה? האם מוסר של ריסון חד-צדדי יכול לבלום תוקפנות שיטתית?

אלא שהשאלה איננה תיאורטית בלבד. מדובר במשטר שטבח ביומיים למעלה משלושים אלף מאזרחיו, ושקודם לכן עמד מאחורי טבח אזרחי ישראל ב-7 באוקטובר 2023 באמצעות שלוחיו. מול דפוס אלים מתמשך כזה, הימנעות איננה ניטרלית. היא הכרעה.

וכאן נחשפת תורפתו הראשית של המערב הדמוקרטי. כאשר הוא מגיע לשאלות הומניטריות קשות [?] טבח המוני, שימוש באזרחים כמגינים אנושיים, משטר אלים, איום גלוי על עצם קיומן של מדינות [?] מתגלה חולשה מבנית עמוקה.

היא בוחנת את כשרות ההליך דמוקרטי [?] אך חסרת מוסר סדור לבחינת ערכיותו המוסרית של ההליך. היא מגינה בצדק על זכויות אדם [?] אך מאז ביטול מוסר החובות של הכנסייה, היא לא

הגדירה בבהירות ובאופן סדור את חובות האדם והאומה, שבלעדיהן אין לזכויות כיסוי § אין להן על מה להישען.

מול אויב המוכן להקריב את אזרחיו שלו, להשתמש בהם כמגן אנושי ולפעול ללא ריסון נורמטיבי, הדמוקרטיה חוששת להפעיל את עוצמתה שמא תאבד את צלמה המוסרי. אך דווקא כאן נבחנת מוסריותה: לא ביכולתה להימנע מכוח, אלא ביכולתה להפעילו במידה ובאחריות כאשר ההימנעות עצמה מעצימה את הרוע.

ריסון מוסרי הוא מעלה כאשר הוא הדדי. אך ריסון חד-צדדי מול רוע שיטתי איננו מוסר § הוא שיתוף פעולה פסיבי עם תהליך המבקש את חיסולך. זו איננה מתינות; זו התאבדות מדינית במסווה של נאורות.

התורפה הזאת איננה חדשה. במאה הקודמת היססו הדמוקרטיים האירופיות להכיר בזמן כי מול משטר טוטליטרי נחוש, ריסון חד-צדדי איננו מייצר שלום אלא מרחיב תיאבון. ההיסוס לא מנע את ההתנגשות; הוא רק דחה אותה עד שהמחיר היה כבד לאין שיעור.

הלקח שהופק אז התמקד בעיצוב גבולות פוליטיים. ואכן, ב-ועידת טהרן (1943) התכנסו המעצמות כדי לקבוע את מפת הסיום של המלחמה. אך המערב לא השלים במקביל את המלאכה הערכית. הוא הקים פרויקט זכויות אדם רחב היקף § אך העמיד אותו על רגל אחת בלבד.

לפיכך, ההצעה הפרקטית לארצות-הברית ברורה: לא להמתין לסיום המלחמה. כשם שב-1943 יזמה הנהגת המעצמות בעיצומה של המלחמה ועידה כדי לעצב את היום שאחרי מבחינה פוליטית, כך עליה ליזום מיד ועידת טהרן שנייה § 2026. הראשונה עסקה בגבולות טריטוריאליים; השנייה צריכה לעסוק בגבולות ערכיים משותפים.

לא ועידה של סיסמאות, אלא כינוס של דמוקרטיים מובילות לגיבוש מוסר דמוקרטי סדור § רשימת חובות מכוונות של האדם והאומה הדמוקרטיים. השלמה מאוחרת של פרויקט זכויות האדם, שתעמיד אותו על שתי רגליים.

והנה העיקר: ה"ונהפוך הוא" במלחמה נגד איראן איננו במפנה הצבאי והמדיני שיחול בסיומה, אלא במפנה התרבותי. לראשונה בתולדות הדמוקרטיה מאז יוון, לצד תו התקן לאבטחת כשרותה הפרוצדוראלית § בחירות חופשיות, שלטון חוק, הפרדת רשויות § יתווסף לה גם תו תקן ערכי: מוסר דמוקרטי סדור. רשימת חובות מכוונות של האדם הדמוקרטי, שמילוי יבטיח שיוכל ליהנות מזכויותיו § שאין מתחרה להן במפגש עם צוררים וניסים.

לנס כידוע צריך לעזור להתרחש, כך גם לנס כינוסה של ועידת טהרן שנייה. זהו תפקידה של ישראל § מדינת העם היהודי § עם שניסונו ההיסטורי במפגש עם צוררים ועם ניסים איננו תיאוריה אלא מציאות חיה. העם שהביא לעולם חירות הצמודה לחובה יודע מה שהליברליזם

האירופי שכח: שזכויות ללא חובות אינן חירות אלא חופש [?] חגיגת זכויות ממכרות שתמה.

אם תדע ליזום, לשכנע ולהוביל [?] ה'ונהפוך הוא' של 2026 לא יהיה רק ניצחון צבאי ומדיני, אלא העמוק מכולם: השבת המערב לעצמו. החזרת החופש להיות מה שהיה במקורו [?] חירות. זו תרומתה של ישראל לאנושות במלחמה נגד איראן, וזה אם נגלה נחישות יהיה בתולדותינו [?] ה"מה נשתנה" הנוסף.

פורסם באתר JDN, בתאריך 02 במרץ 2026.